

Έθιμα της Πρωτοχρονιάς

/ [Πεμπτουσία](#)· [Ορθοδοξία](#)-[Πολιτισμός](#)-[Επιστήμες](#)

Για την Πρωτοχρονιά μεγάλη σημασία έχουν ο φόβος για το άγνωστο (συνοδευόμενος κάποτε και από δεισιδαιμονίες) καθώς και οι επιδιώξεις για το καλό και την ευτυχία των ανθρώπων όλον το χρόνο. Όλες οι προλήψεις έχουν τοποθετηθεί στον ερχομό του καινούργιου χρόνου. Έτσι τα έθιμα και οι δοξασίες από το πρωί της παραμονής ως το βράδυ αργά της πρώτης αυτής ημέρας του χρόνου κινούνται ανάμεσα σε φοβισμένες προλήψεις και σε χαρούμενες μαγικές ομοιοπαθητικές ενέργειες που στοχεύουν στην ευετηρία.

Στην αρχή κάθε νέας περιόδου κύριο μέλημα είναι η ομαλή μετάβαση από το γνώριμο στο άγνωστο. Η έλευση του νέου έτους χαρακτηρίζεται από τελετές, καθώς και από ήθη και έθιμα της λαϊκής λατρείας, στα οποία συνδυάζονται τα χριστιανικά δρώμενα και οι προχριστιανικές τελετουργίες.

Στην Ελλάδα την ημέρα αυτή συναντώνται τα κάλαντα, οι προσφορές στους νεκρούς, το φίλευμα ή το τάισμα της βρύσης, το ποδαρικό, η σπιτική βασιλόπιτα που ετοιμάζεται είτε ως ψωμί «μεγάλαρτο» στην αγροτική παράδοση είτε ως ζυμωτό γλύκισμα στην αστική παράδοση (και στις δύο περιπτώσεις έχει τη σημασία του θρεπτικού και στερεωτικού άρτου με κάποια σκέψη προσφοράς και στους νεκρούς. Η βασιλόπιτα αποτελεί εξέλιξη του αρχαίου ελληνικού εθίμου του *εορταστικού άρτου*, τον οποίο οι αρχαίοι Έλληνες πρόσφεραν στους θεούς σε μεγάλες αγροτικές γιορτές, όπως τα Θαλύσια και τα Θεσμοφόρια.

Στα Θαλύσια, γιορτή του θερισμού, αφιερωμένη (μάλλον) στη Δήμητρα έφτιαχναν από το νέο σιτάρι ένα νέο καρβέλι, τον «θαλύσιον άρτον» και στα Θαργήλια, γιορτή του Απόλλωνα, έψηναν επίσης τον «θάργηλο» άρτο ή την «ευετηρία». Στα Θεσμοφόρια πρόσφεραν στην Δήμητρα μεγάλους άρτους. Η βασιλόπιτα αποτελεί συνδυασμό του «εορταστικού άρτου» και του «μελιπήκτου» των αρχαίων προσφορών, τόσο προς τους θεούς όσο και προς τους νεκρούς ή τους κακούς δαίμονες, για την εξασφάλιση της ευετηρίας.

Όλα αυτά γίνονταν για να ευχαριστήσουν τους θεούς και να εξασφαλίσουν με μαγικό λατρευτικό τρόπο την υγεία, τη δύναμη και την ευετηρία. Επίσης το αμίλητο νερό, η περιποίηση των ζώων, τα ιδιαίτερα φαγητά, το μάντεμα της τύχης, πρωτοαντικρύσματα και πρωτακούσματα είναι προλήψεις με κυριότερους συμβολισμούς τον φυτικό και τον αναβλαστικό. Ο στολισμός του σπιτιού με κλαριά

και πρασινάδες, το «ποδαρικό», η ρίψη ροδιού και το σκόρπισμα στις κάμαρες (για να πληθύνουν τα αγαθά), η φροντίδα να υπάρχουν την ημέρα αυτή στην οικία πολλά φρούτα (πορτοκάλια, μήλα, ξηροί καρποί), όλα αυτά αποτελούν σύμβολα της επιθυμητής παγκαρπίας.

Το έθιμο των δώρων μεταφέρθηκε στον εορτασμό της Πρωτοχρονιάς, κατάγεται από τη ρωμαϊκή περίοδο (όπου οι ρωμαίοι αντάλλασσαν δώρα μεταξύ τους την ημέρα του χειμερινού ηλιοστασίου, ημέρα γέννησης του Θεού Ήλιο) και στοχεύει στην επιδίωξη αμοιβαίου μαγικού πλουτισμού. Τεχνικό και πολιτιστικό αποτέλεσμα του είναι η μεγάλη βιομηχανική παραγωγή δώρων κι η άμιλλα των μεγάλων μαγαζιών για εξοπλισμό και διαφήμιση.